

# “ulaşım, dolaşım ve kent”

Ladin Yıldırın

“Kent Konseyleri başta olmak üzere, STK’lar, muhtarlar vb. tüm sivil demokrasi araçları ve mercileri kanallarıyla bireysel ve gözlemledikleri kentlilerin ihtiyaçlarını yerel yönetimlere aktarmalı ve sonucunu da takip etmelidir.”



## Kent Hakları Odağında Ulaşım ve Dolaşım Hakkı

### Kent Hakkı

Kent olgusu dinamik bir kavramdır. Literatürde ve mevzuat düzenlemelerinde her zaman her ülke için geçerli tek bir kent tanımı bulunmamaktadır. Kenti, insanlığın yerleşik yaşama geçiş sürecinde oluşturduğu, özgün yerleşimlerinden biri olarak tanımlamak mümkündür. Aynı zamanda kent, bir fiziksel mekânı çağrıştırırsa da salt fiziksel mekân, kenti tanımlamaya yetmeyecek bir tanım değildir. Bir mekân olarak kent, toplumsal ilişkilerle anlam kazanıp değişir, dönüşür ve gelişir. Kent, tanımının belli başlı ölçütleri bulunmaktadır bunlar; demografik, yönetsel, işlevsel, sosyolojik. Kent toplumsal yaşamın canlılığını, hızlılığını, yoksulluğunu, neşesini tüm süreçlerini içeren bir mekandır (Oktay, 2002: 23).

Kent hakkı kavramı, 20 yy. da kentsel mekanda filizlenen sosyal ve politik yapılanmayı eleştiren bir değerler dizisini ifade etmektedir. Kentsel mekâna ilişkin konuşmalarda kentsel haklar, büyük önem taşımaktadır (Özdemir, Sönmez, 2006). Günümüzde de baktığımızda Kent ve kentli hakları, hâlihazırda uygulandığı biçimiyle son derece dar bir alanla kısıtlanmıştır (Harvey, 2013).

### Ulaşım ve Dolaşım Hakkı

Kent hakları arasında yer alan ve İnsan Hakları Bildirgesi'nin yanı sıra yerel yönetimler ve kentler için önemli bir yol gösterici olan **Avrupa Kentsel Şartı** içerisinde yer alan ulaşım ve dolaşım hakkı, kentlerin hayatımızdaki önemi arttıkça daha da kritik hale gelmiştir. Günlük rutin kent hayatımız içerisinde sürekli olarak dolaşım içerisinde olmamız, her yaş grubunun, her sosyo-ekonomik grubun ayrı ihtiyaçlarının olduğu ancak temel düzeyde tüm kentlilerin refah, güvenli ve kapsayıcı bir ulaşım dolaşım hakkına ihtiyaçı vardır.

Son yıllarda artan kentsel dönüşüm çalışmaları ile birlikte bu konunun kapsayıcılık anlamındaki önemi daha da artmıştır. Harvey (2018)'de belirttiği gibi konut, işyerleri ya da ulaşım ağlarının yapısı değiştirildiğinde hem kentsel arazinin kullanımında hem de gelirin dağılımında önemli bir değişim de beraberinde gelir. Özellikle ülkemizde olduğu gibi tekerlekli ulaşımın kullanım oranının yüksek olduğu ülkelerde gelir ve hayata etkisi daha da yüksek olacaktır. TMMOB, Oda Raporun'da belirtilen rakamlara göre ABD-Avrupa gibi gelişmiş devletlerde taşımacılığın %27 karayolu ile yapılırken Türkiye'de % 90 oranlarında karayolu ile yapılmaktadır. Kentlerde

de büyükşehirlerde var olan metro, tramvay ve eğer fiziksel koşulları elveriyorsa deniz ulaşımını bir miktar ulaşımda kullanılıyor olsa da çok büyük bir kent içi ulaşım otobüs ve minibüslerle yapılmaktadır.

Konu ile ilgili kurum ve kuruluşların en başında yerel yönetimler gelmektedir. Büyük yatırımlar her ne kadar ulusal hükümetin konuları olsa da yerel yönetimlerin kent ulaşım ve dolaşım hakkında rolü oldukça büyüktür. Konu, birçok il ve büyükşehir belediyesinin stratejik planlarında en üst amaçlarından birisi olarak yer bulmuştur. Ancak bu yatırımların sadece yapılması değil, kapsayıcı ve özel ihtiyaçı olan kırılgan gruplara odaklanarak yapılması konusu daha büyük önem taşımaktadır.

Örneğin kentsel dönüşüm ile şehrin daha uzak noktalarına taşınmış olan bir ailenin çocuk, genç, anne ve baba olarak ihtiyaçları değişecektir. Bir grup okul, farklı bir grup kent merkezlerine-ticari-iş merkezlerine birçoğu ise kültür-eğlence-sosyal donatı alanları gibi noktalara erişim ihtiyaçı duyacaktır. Bu ihtiyaçın yeterince konforlu şekilde yapılmasını sağlamak yerel yönetimlerin öncelikli görevleri arasında yer almakta ve aynı zamanda Küresel Kalkınma Amaçlarından en çok 11. Hedef olan Sürdürülebilir Şehirler Amacı ile ilişkili bir görevdir. Ayrıca yapılacak olan ulaşım yatırımlarında diğer hatlar ve ulaşım modları arasındaki aktarma/transferlerin de bu hassasiyetler ile uyumlu olması gerekmektedir. Örneğin bir otobüs hattı engelli bir kentli kullanımı için uygun ancak yapacağı metro/vapur/diğer bir otobüs hattı bu koşulları sağlamıyorsa ulaşım doğru noktaya varamayacak veya yeterince erişilebilir olamayacaktır.



# ulaşım, dolaşım ve kent

## Kentliler Olarak Ulaşım ve Dolaşım Hakkında Yapabileceğimiz Katkılar

Bu katkıların başında haklarının bilincinde olarak, Kent Konseyleri başta olmak üzere, STK'lar, muhtarlar vb. tüm sivil demokrasi araçları ve mercileri kanallarıyla bireysel ve gözlemledikleri kentlilerin ihtiyaçlarını yerel yönetimlere aktarmalı ve sonucunu da takip etmelidir.

Kentte yaşayan ve özellikle akademik hayatın içerisinde bulunanlar, ulaşım ve dolaşım hakkı kapsamında kalan çalışmaları literatüre katmak, mümkün olan her mecrada bu çalışmaları anlaşılır şekilde yaymak ve özellikle bilgilerini, araştırmaların ve tavsiyelerini yerel yönetimler ile paylaşmak ile gönüllü olarak alana katkı sağlayabilirler. Kamu ve akademinin bir arada çalıştığı projeler, araştırmalar kente en çok katkı sağlayacak olan araştırmalar olacaktır.

**STK'lar ve benzeri gönüllü oluşumlar ise benzeri kurum/kuruluşlar ile paylaşılacak örnek modeller ortaya koymakla ulaşım ve dolaşım hakkına katkı sağlayacaktır.**

## Kaynakça

- Arntsen, E. (2019, August 8). Six epidemics from American history show how urban design affects our health. Northeastern News. <https://news.northeastern.edu/2019/08/08/six-epidemics-from-american-history-show-how-urban-design-affects-our-health/>. Accessed 25 Apr 2020.
- Avraham, E. (2004). Media strategies for improving an unfavorable city image, *Cities*, 21(6), 471-479.
- Harvey, D. (2013). *Asi şehirler*. İstanbul: Metis Yayınları
- Harvey, D. (2016). *Kent deneyimi*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Haven, K. (2006). 100 greatest science inventions of all time. USA: Libraries Unlimited.
- Oktay, A. (2002). *Metropol ve İmgelem*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Özdemir, N. (2006). Düzensiz konut alanlarında kentsel dönüşüm modelleri üzerine bir değerlendirme. *Planlama*, 36, 121-128.
- Shenker, J. (2020, April 26). Cities after coronavirus: how Covid-19 could radically alter urban life. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/26/life-after-coronavirus-pandemic-change-world>. Accessed 29 Apr 2020.
- Wirth, L. (2002). "Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme", Der: B.Duru, A.Alkan,
- Worldwatch Enstitüsü (2016). *Dünyanın Durumu 2016 Bir Kent Sürdürülebilir Olabilir mi?*. (Çev: Kutluay, D.). İstanbul: İstanbul Yapı Kredi Yayınları.

## sivil izleme uygulaması

- X ilçesinde yaşayan kişinin (ilçenin tüm spesifik özellikleri-nüfus, sosyoekonomik yapı vb. dikkate alınarak) ve bu ilçede yaşayanların doğrudan temiz tarım ürünlerine ulaşımı nasıldır, deneyimleyin ve raporlayın.
- X ilçesinde yaşayan kişi Cumartesi akşamı yoğun saatlerde, x konseri/ tiyatrosuna ya da bir kültür/sanat etkinliğine ulaşım imkanları ile aynı kişinin aynı imkanın hafta içi/hafta sonu/yoğun olmayan saatlerdeki ulaşım serüvenleri arasındaki olası farklılıkları deneyimleyin ve raporlayın.
- X ilçesinde yaşayan kişinin yazın deniz ya da benzeri, kışın x etkinliği gibi kendini dinlendirebileceği hangi etkinliklere erişilebilmektedir, araştırın ve raporlayın.